

PARTIE POLITYCZNE

Tomasz A. Winiarczyk

pluralizm polityczny

- **istnienie dwóch lub więcej partii politycznych reprezentujących różne programy i orientacje, walczących o zdobycie władzy w państwie**
- **oznacza wolność funkcjonowania wielu organizacji w państwie**
- **wskaźnikiem pluralizmu jest legalność i swoboda działania opozycji politycznej**

partia polityczna

- zorganizowana społeczna grupa celowa (zadaniowa), skupiająca ludzi o podobnych celach politycznych, zmierzająca do uzyskania władzy w państwie poprzez obsadzenie najwyższych stanowisk państwowych ludźmi, którzy realizowaliby jej program polityczny

program polityczny

- rozmieszczenie w czasie i przestrzeni celów, konkretnych działań politycznych, które zazwyczaj zostają podane do publicznej wiadomości
- zwykle w postaci dokumentu ogłaszanego przez partyjnych przywódców, określającego w ogólności, co dana partia chce zrobić, jakie ma ku temu powody i w jakim okresie czasu zrealizuje tę inicjatywę
- przenosi doktrynę i ideologię na grunt praktyki politycznej
- może obejmować poglądy dotyczące życia gospodarczego i organizacji rynku, rozwiązań ustrojowych (konkretnych) i instytucji mających je realizować
- wskazywać propozycje rozwiązania doniosłych, ale praktycznych i związanych z konkretnymi realiami życia społecznego, problemów danego państwa
- kierowany jest do określonej grupy docelowej (adresatów) np. osób, które mają głosować na określone ugrupowanie polityczne

przynależność partyjna

- przynależność do partii politycznej jest na ogół dobrowolna
 - wyjątek to np. system totalitarny

rola partii politycznych

- przekazują przez swoich członków idee polityczne, hasła i programy głoszone przez przywódców partii do szerokich mas społecznych i nakłaniają je do działań zmierzających do realizacji tych idei
- gromadzą postulaty społeczne i polityczne obywateli, a na tej podstawie dochodzi do formułowania programów partyjnych

przewaga roli pierwszej: partia wodzowska

przewaga roli drugiej: partia demokratyczna

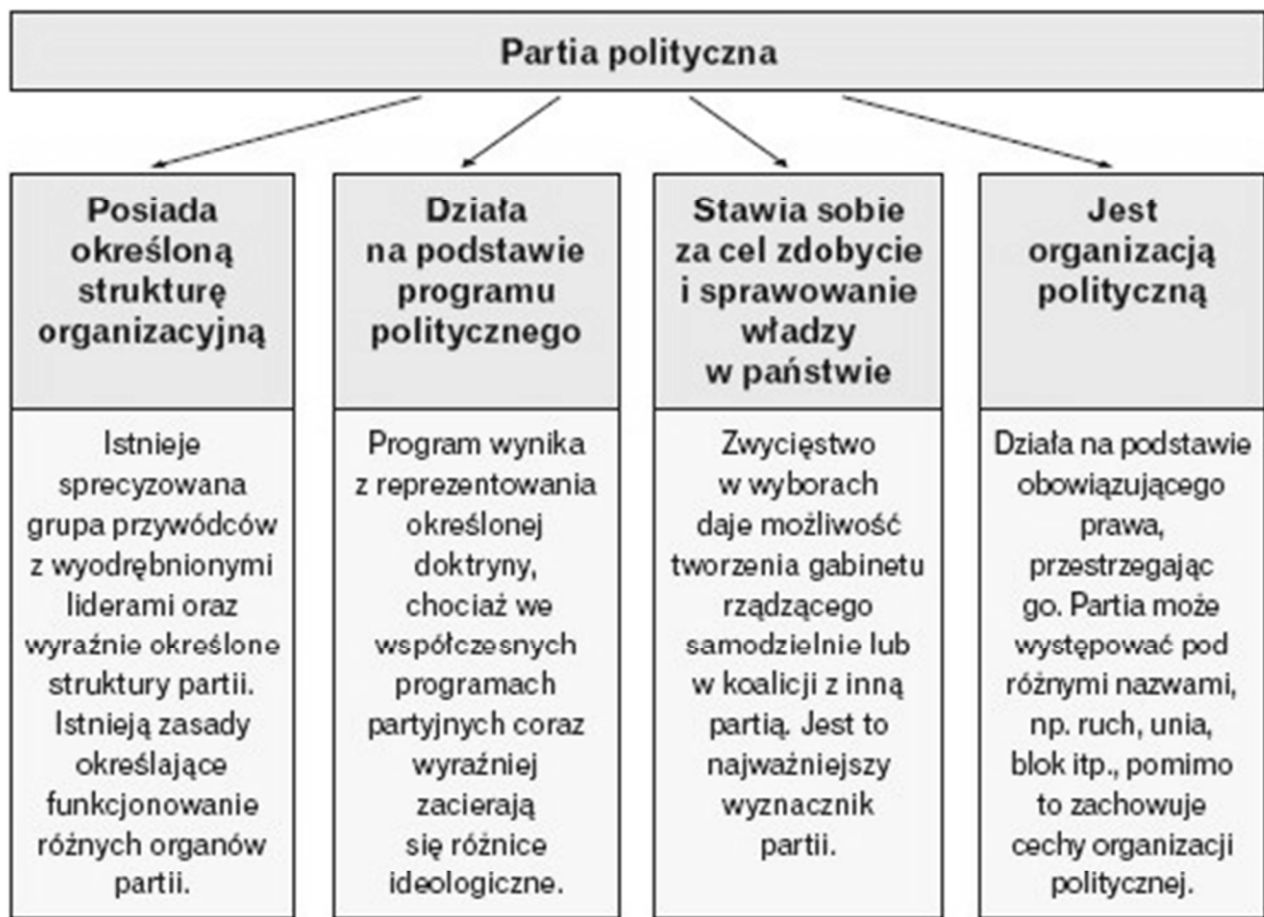
funkcje partii politycznych

- funkcja kształtowania opinii publicznej
- funkcja wyborcza
- funkcja rządu
- funkcja opozycyjna
- funkcja reprezentacji interesów grup społecznych

synonimy słowa *partia*

- stronnictwo
- ugrupowanie
- unia
- liga
- blok
- platforma
- ruch
- sojusz





<https://sciaga.pl/slowniki-tematyczne/204/cechy-i-funkcje-partii-politycznych/>

KLASYFIKACJA PARTII POLITYCZNYCH



ze względu na genezę

- parlamentarno-wyborcze
 - partia wyłania się z grupy posłów, wokół której tworzą się komitety wyborcze integrujące się następnie w jedną organizację
- pozaparlamentarne
 - partia powstaje z inicjatywy organizacji, której dotychczasowym celem nie był udział w wyborach do parlamentu

ze względu na typ struktury

- komitetowe
 - nie ma członków, a tylko wyspecjalizowany krąg aktywistów organizujących wybory
 - *tak w USA obie partie (republikańska i demokratyczna)*
- rozwinięte
 - istnieje rozwinięta struktura organizacyjna

ze względu na stopień upartyjnienia

■ kadrowe

- zrzesza niewielki procent swoich wyborców
- mało sformalizowane, bez wyodrębnienia partyjnych elit, grupujące osoby o podobnym statusie społ. i materialnym

■ masowe

- zrzesza znaczną liczbę swoich wyborców
- parlamentarzysta – delegatem danej grupy społecznej

ze względu na typ członkostwa

■ z członkostwem bezpośrednim

- członkostwo zdobywa się przez przystąpienie do jednej z lokalnych komórek organizacyjnych

■ z członkostwem pośrednim

- członkostwo zdobywa się pośrednio i zbiorowo na drodze przyjęcia przez odrębną organizację

ze względu na strukturę

- scentralizowane
 - skupienie władzy w instancjach centralnych
- zdecentralizowane
 - oparte na zasadzie demokracji wewnętrznej
 - szeroka autonomia instancji niższych w podejmowaniu decyzji

ze względu na rodzaj komórki podstawowej

- zakładowe
 - komórka podstawowa partii w przedsiębiorstwie (zakładzie)
- terytorialne
 - komórka podstawowa partii obejmuje określoną jednostkę terytorialną

ze względu na sposób powoływania władz

- demokratyczne
 - władze są powoływane i kontrolowane przez członków
- niedemokratyczne
 - władze pochodzą z mianowania,
 - przyjęta jest zasada wodzostwa

ze względu na typ kierownictwa

z kierownictwem jednoosobowym (w tym tzw. wodzowskie)	z kierownictwem kolegialnym	parlamentarne
rozbudowana rola przywódcy	najwyższą władzą jest kongres (zjazd)	przewaga frakcji parlamentarnej w kierowaniu partią

ze względu na funkcje społeczne

- **reakcyjne** – dążą do osiągnięcia w społeczeństwie i polityce takich stosunków, jakie miały miejsce przed rozpoczęciem zmian
- **konserwatywne** – mają na celu utrzymanie dotychczas panujących stosunków w polityce i społeczeństwie
- **reformistyczne** – mają na celu dokonanie zmian w dotychczas panujących stosunkach w polityce i społeczeństwie (drogą ewolucyjną)
- **rewolucyjne** – dążą do przeprowadzenia poważnych zmian w stosunkach społeczno-politycznych drogą przewrotu (rewolucji)

ze względu na stosunek do reguł gry politycznej

- **prosystemowe** – akceptujące polityczne reguły gry
- **antysystemowe** – sprzeciwiające się obecnym regułom gry politycznej (zasadom systemu politycznego); dążą do podważenia istnienia reżimu
- **antyestablishmentowe** – sprzeciwiające się aktualnym elitom (establishmentowi); dążą do podważenia istnienia reżimu

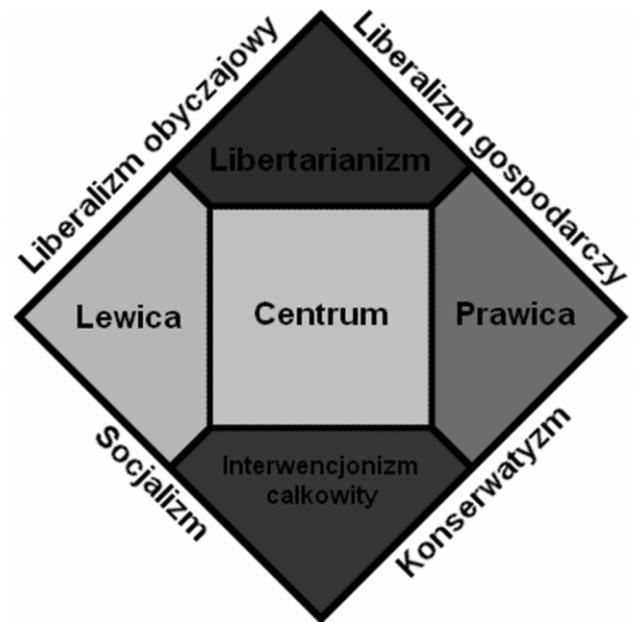
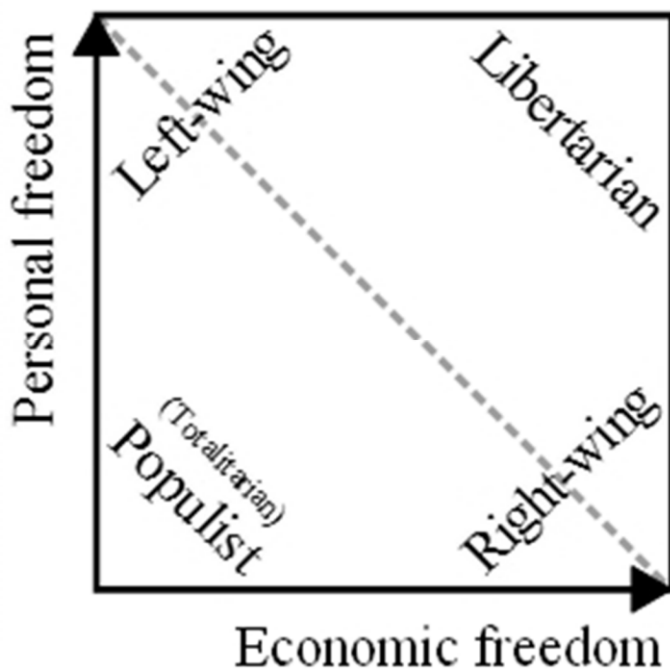
ze względu na typ ideologii wyróżnia się rodziny partii

agrarysty- czne (ludowe)	anarchis- tyczne	chadeckie	ekologis- tyczne	faszys- towskie
feminis- tyczne	fundamen- talistyczne	islamis- tyczne	komunis- tyczne	konser- watywne
liberalne	nacjona- listyczne	nazis- towskie	pacyfis- tyczne	populis- tyczne
rasis- towskie	socjalistyczne i socjaldemokratyczne		regionalne i etniczne	monarchi- styczne

geneza ideologicznych partii politycznych

- **liberalne i konserwatywne** – konflikt między systemem feudalnym i kapitalistycznym
- **robotnicze (socjalistyczne)** – konflikt między kapitalistami i proletariatem
- **chadeckie** – odpowiedź na ideologię socjalistyczną
- **nacjonalistyczne** – walka o własne państwo narodowe
- **faszystowskie** – sprzeciw wobec systemu demokratycznego
- **regionalne** – sprzeciw wobec centralnej władzy w państwie
- **ekologistyczne** – zagrożenia z rozwoju cywilizacyjnego społeczeństw

diagram Nolana



tendencje zmian we współczesnym życiu partyjnym

- rezygnacja z masowego członkostwa
- profesjonalizacja
 - marketing polityczny
- wzrost znaczenia mediów
- zanikanie różnic programowych głównych partii politycznych
- dominacja partii relewantnych

SYSTEMY PARTYJNE



zagadnienia

- pojęcie systemu partyjnego
- rodzaje systemów partyjnych
- grupy interesu
- zakładanie partii politycznych
- finansowanie partii politycznych

SYSTEM PARTYJNY

- układ wzajemnych powiązań między partiami politycznymi oraz zachodzące między nimi relacje, zasady i normy regulujące stosunki międzypartyjne oparte na mechanizmie współdziałania bądź rywalizacji w walce o władzę państw

czym jest system partyjny

- płaszczyzna konfrontacji programów partii politycznych i wymiany poglądów
- forum kształtowania opinii publicznej i kultury politycznej
- mechanizm wyłaniania i zmiany ekip rządzących oraz potwierdzania prawomocności (legitymizacji) istniejącej władzy państw

rodzaje systemów partyjnych – liczba partii aktywnych w życiu publicznym

■ **jednopartyjny**

- opiera się na zakazie działania innych partii, oprócz rządzącej,

■ **dwupartyjny**

- tylko dwie partie spośród wielu legalnie działających, mają realne szanse zdobycia władzy,

■ **wielopartyjny**

- trzy lub więcej partii ma możliwość wygrania wyborów i utworzenia rządów
- brak tu partii mającej stałą przewagę, co może skutkować niestabilnością rządu;
- partie, chcąc się ustrzec przed tym, zawierają koalicje

rodzaje systemów wielopartyjnych – szanse zdobycia władzy

- 1) **system partii dominującej** – przy istnieniu wielu partii tylko jedna z nich jest zdolna do samodzielnego wygrania wyborów i utworzenia rządu mającego absolutne poparcie większości w parlamencie
- 2) **system kooperacji partii** – wszystkie lub większość partii tego systemu podejmuje współpracę, najczęściej po wyborach
- 3) **system dwublokowy** – walkę o władzę prowadzą dwa bloki partii politycznych, przy czym tylko jeden z nich ma szansę odniesienia zwycięstwa w wyborach, utworzyć rząd mając absolutną przewagę w parlamencie
- 4) **system rozbitcia wielopartyjnego** – nie ma w nim partii większościowej, która miałaby przewagę nad pozostałymi;
 - istnieje tu konieczność stworzenia koalicji, aby uzyskać niezbędną do efektywnego sprawowania władzy większość w parlamencie.
 - powołany rząd na ogół nie ma legitymizacji społecznej

rodzaje systemów partyjnych – charakter programów i zasady walki międzypartyjnej

zideologizowany

- duże różnice w programach, strategii i taktyce partii politycznych

pragmatyczny

- dystans ideologiczny między partiami nie jest duży

GRUPY INTERESU (NACISKU) LOBBY



grupa interesu/nacisku

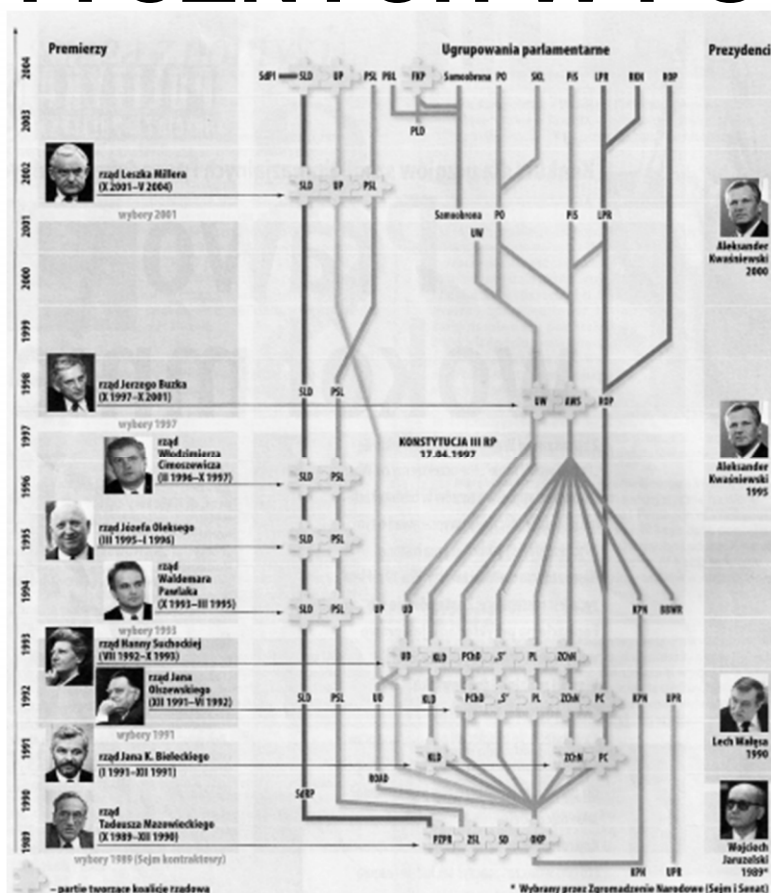
- grupy społeczne, które reprezentują określone grupy społeczne czy warstwy społeczne wobec innych, przekazują postulaty swoich mocodawców ośrodkom decyzyjnym i oddziałują na władzę oraz opinię publiczną, wpływając tym samym na polityczne rozstrzygnięcia

lobby

- pozaparlamentarna grupa, wywierająca polityczne naciski na przedstawicieli partii lub ugrupowań w parlamencie, celem uzyskania określonych korzyści - np. decyzji, uregulowań
 - nazwa pochodzi od angielskiego określenia kuluarów, w których często odbywają się nieoficjalne rozmowy, sprzyjające prowadzeniu lobbingu

grupy interesu ekonomiczne		grupy interesu nieekonomiczne
<u>podstawowe</u>	<u>niepodstawowe</u>	— pozapartyjne organizacje o celach politycznych — kościoły i zruszenia religijne — zruszenia kulturowe, filantropijne, humanistyczne
kapitalistyczne, robotnicze	rolnicze, spółdzielcze, konsumenckie	

ZAKŁADANIE PARTII POLITYCZNYCH W POLSCE



art. 13 Konstytucji

- zakazuje istnienia partii odwołujących się w swoich programach do totalitarnych metod i praktyk działania nazizmu, faszyzmu i komunizmu, a także tych, których program lub działalność zakłada lub dopuszcza nienawiść rasową i narodowościową, stosowanie przemocy w celu zdobycia władzy lub wpływu na politykę państwa albo przewiduje utajnienie struktur lub członkostwa

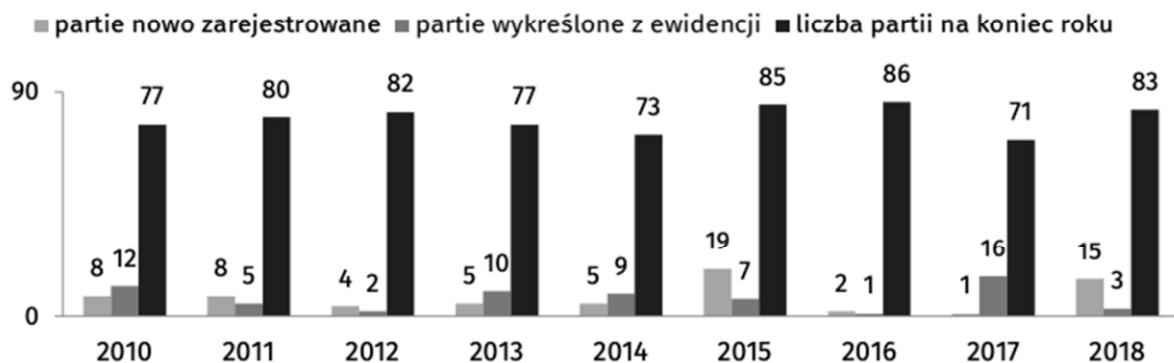
podstawa prawna

- **USTAWA z dnia 27 czerwca 1997 r.
O PARTIACH POLITYCZNYCH**

wymogi formalne

- Wniosek o wpisanie partii do ewidencji musi być poparty przez co najmniej 1000 obywateli polskich, którzy ukończyli 18 lat i mają pełną zdolność do czynności prawnych.
- Konieczny jest wpis do ewidencji partii politycznych prowadzonej przez Sąd Okręgowy w Warszawie.

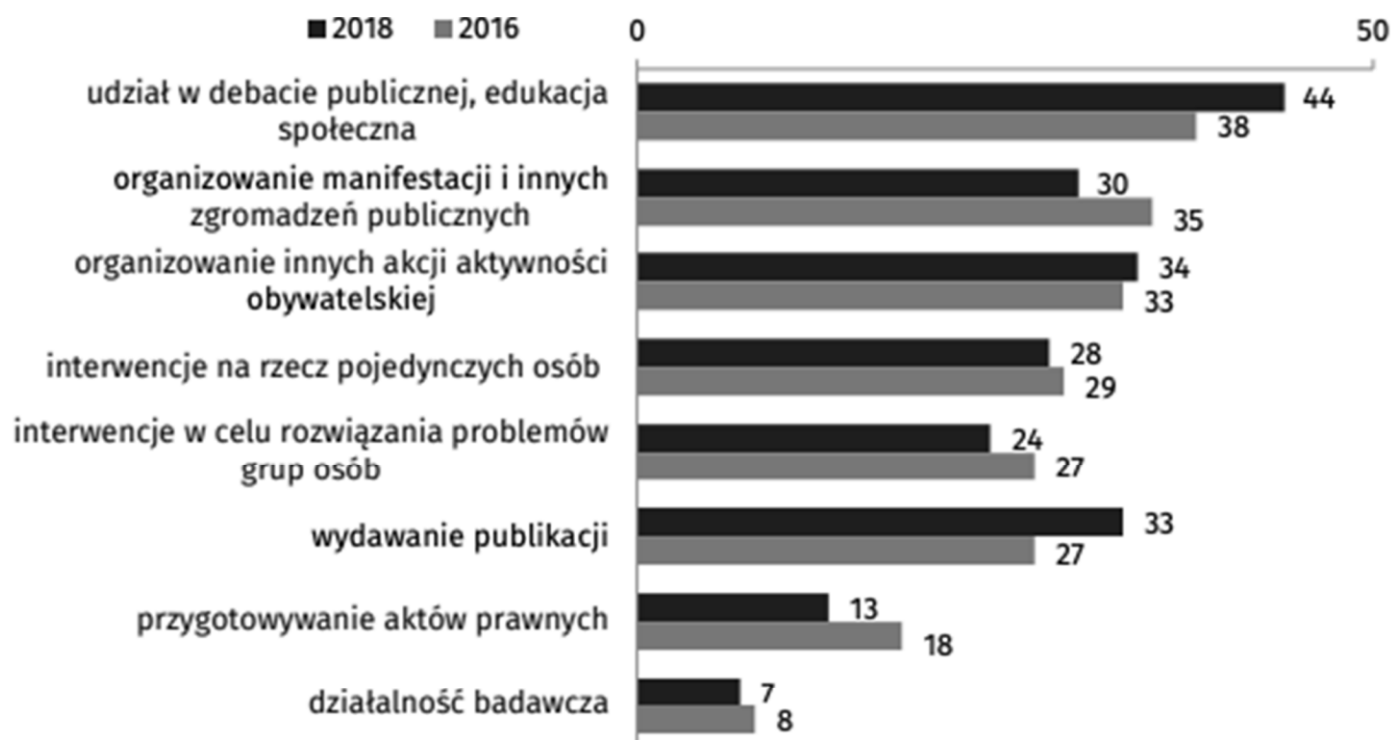
Wykres 1. Zmiana liczby partii politycznych zarejestrowanych w ewidencji partii politycznych w Sądzie Okręgowym w Warszawie



działalność

- partia działa w oparciu o własny statut
- kontrolę działalności i celów partii politycznych sprawuje Trybunał Konstytucyjny

Wykres 2. Formy działalności statutowej prowadzonej przez partie polityczne



finansowanie

- Źródła finansowania partii politycznych w Polsce są jawne.
- Majątek partii powstaje ze składek członkowskich, darowizn, spadków, zapisów, z dochodów z majątku oraz z dotacji i subwencji państwowych.
- Partia nie może prowadzić działalności gospodarczej, jednak za taką nie uważa się sprzedaży przez partię publikacji z nią związanych i przedmiotów ją symbolizujących.
- Głównym źródłem finansowania partii są subwencje oraz dotacje z budżetu państwa.

finansowanie

- Subwencje mogą otrzymywać partie, które w ostatnich wyborach do Sejmu przekroczyły próg:
 - 3% (jeśli samodzielnie tworzyły komitet wyborczy) lub
 - 6% głosów (jeśli wchodziły w skład koalicyjnego komitetu wyborczego).
- Dotacje otrzymują partie za każde miejsce zdobyte w Sejmie lub Senacie.

dotacja [łac. *dotatio* 'wyposażenie'], bezzwrotna pomoc finansowa udzielana w celu popierania jakiejś działalności; najczęściej obciąża budżet

subwencja [łac.], **subsydium**, *ekon.* szczególny rodzaj dotacji; bezzwrotna pomoc finansowa udzielana najczęściej przez państwo instytucjom, organizacjom społecznym lub osobom fizycznym, przeważnie ze środków finansowych budżetu lub funduszu pozabudżetowego

Skąd pieniądze na działalność partii?

